

Сценарій історичної години

до Дня пам'яті героїв Крут «Квіти у полі, там де Крути...»

Читець: І знов, у котрий це вже раз, Зійшлися ми в одній родині, Щоб пом'януть той славний час, Коли в офіру Батьківщині Себе принесли кращі з нас. Нема любові понад ту, Що окропила кров'ю Крути, І ту гарячу кров святу Повік Вкраїні не забути.

Ведуча: 29 січня – День пам'яті героїв Крут – саме там, у 1918 році відбувся бій, що на довгі роки став одним із символів боротьби українського народу за свободу і незалежність.

Читець: Під Крутами там молоде юнацтво На прю криваву з ворогами стало. За Україну, славу, честь й багатство Життя юнацьке своє там віддало. Ведуча: 29 січня 1918 року назва невеликої станції Крути, що розташована на Чернігівщині уздовж лінії Бахмач-Київ, ознаменувала відлік нового духовного злету нації, який уже протягом майже століття є національним символом для десятків поколінь борців за свободу та незалежність. Йшов 1918 рік. Четвертим Універсалом Центральна Рада проголосила Українську Народну Республіку самостійною, ні від кого незалежною, суверенною державою. Проте більшовицька влада не хотіла так просто віддавати свого «молодшого брата». Після захоплення Харкова та Полтави більшовики спрямували своє шеститисячне військо на Київ під проводом М.Муравйова. На той час в Центральній Раді не було армії. Основна її частина була розбита більшовиками, а інша перейшла на бік червоних, спокусившись фальшивими обіцянками. У той важкий і грізний час на оборону рідного краю стали лише невеликі частини ідейних борців. У Києві сформувався курінь із студентів та учнів гімназії. Їх було 300.

Читець: Ви сміло виступили в бій Хоч ворог був страшний, суворий, В душі не було молодій Ані вагання, ні покори! Сніги зледенілі І темінь іскриста Над Крутами в скруту Зійшлося їх триста. Моя Україно, Мій Києве - княже, Ця юнь безборонна За тебе поляже.

Ведуча: Наступав холодний ранок 29 січня 1918 року. О 9.00 годині розвідка донесла, що більшовики наступають. Молоді герої стали готуватися до бою. Юнаки мужньо відбивали атаки ворога, не залишаючи своїх позицій. Проти них наступали матроси Балтійського флоту – їх було майже 6 тисяч старих вояків, а борців за волю України біля 600. Читець: Десять йшло проти ста, І кидались грудьми на гармати, Бо за ними свята Україна стояла, як мати. І

остання гупає гармата.. На життя без надій Їм стояти, стояти, стояти! Ведуча: Бій був запеклий і тривав до полудня. Молоді воїни билися відчайдушно, виявляли зразки хоробрості.

Читець: Земля дрижала. Схід вогнем горів, Сурмили сурми. Гримали гармати. А в їх очах, вогнистих та завзятих Палав святий, благословенний гнів.

Ведуча: Сили були надто нерівні. Побачивши безперспективність подальшої битви, комендант юнацького куреня дав наказ відступати. Але поки це слово дійшло з одного боку колії, де були юнаки старшинської школи, на протилежний бік до студентів, хтось змінив слово «відступати» на «наступати». Юнаки-курсанти відійшли назад, а студенти кинулись вперед. На смерть... Пішли на ворога з багнетами, бо набоїв уже не було. І падали, падали у нерівному бою. Коли зачорніла ніч, на крутянських полях лежали сотні трупів.

Читець: П'янила ниву кров їх чиста Звершилося: вже бій стихав, І впали всі героїв триста! Останніх, смілих – гнів садиста В полоні всіх закатавав. Ведуча: 35 забрано в полон, двадцять сім здорових і вісім поранених. Довго і жорстоко катували їх. Та не впали на коліна, не просили пощади і помилування. Мужньо зустріли вирок: поранених відправити до Харкова, розстріляти. Наближалася страшна хвилина для засуджених. Один починає, всі інші підхоплюють «Ще не вмерла Україна». І вже лежать тіла юнаків на снігу, политому їхньою кров'ю. Селяни з навколишніх сіл забрали їхні тіла, поховали за християнським звичаєм. 1 березня 1918 року, після звільнення Києва, було закуплено 200 домовин для перевезення тіл загиблих. Після тривалих розшуків за допомогою місцевих селян були знайдені ями, в яких лежали тіла героїв. Однак усіх загиблих знайти не вдалося. 19 березня 1918 року до Києва приїхав сумний поїзд. Убитих було поховано у спільній могилі на Аскольдовій горі – на аристократичному кладовищі в центрі Києва. Увічненням цього є відома поезія Павла Тичини «Пам'яті тридцяти».

Читець: На Аскольдовій могилі Поховали їх – Тридцять мучнів українців Славних, молодих... На Аскольдовій могилі- Український цвіт!- По кривавій по дорозі Нам іти у світ. На кого посміла знятись Зрадницька рука? Квітне сонце, грає вітер І Дніпро-ріка... На кого зазнявся воїн? Боже, покарай!- Понад все вони любили Свій коханий край. Ведуча: Кров під Крутами не була пролита марно. З неї, наче з безсмертя, розцвітають пелюстки Волі. Вже 29 січня 1919 року на роковини бою під Крутами, до Аскольдової могили героїв прийшли студенти й гімназисти. Вони дали клятву на вірність Україні, на

вірність тим ідеям, за які життям заплатили герої. Слово про загиблих виголосив професор Михайло Грушевський. Він, зокрема, сказав: «Стримайте ж Ваші сльози, які котяться! Ці юнаки поклали свої голови за визволення Вітчизни, і Вітчизна збереже про них вдячну пам'ять на віки вічні!». Крути, без сумніву, були, є і будуть завдяки героїзму молодих студентів, однією з героїчних сторінок нашої історії. Крути стали початком нової доби в історії України. Без Крутів навіть Акт злуки 22 січня 1919 року був би лише документом.

Читець: Слава, слава Україні і її народу, Що своїм життям безцінним захищав свободу, Що довідну самостійність розумом відстояв,- Тричі слава Україні і її героям.

Ведуча 2: Добре кажуть: „Хто не знає свого минулого, не вартий свого майбутнього”. І це дійсно так, бо так само, як дерево тримається на землі своїми коріннями, так людина тримається на землі своїм минулим. Людина, яка не знає минулого – як перекотиполе, куди вітер подме, туди воно й котиться. Але ж людина не перекотиполе, і, як сказав у своєму романі Павло Загребельний: „На порожньому місці роду не заснуєш”. Саме тому ми повинні знати історію. А історія наша полита кров'ю і сльозами. Ведучий: Сьогодні безкровно на диво вікам Будується наша Вкраїнська держава. Її незалежність потрібна всім нам І ми помилялись не маємо права. Історія наша нам більш не простить, Забудьмо зловіснії сварки і чвари. Як зрадим Вкраїну в цю жадану мить, Нам знов не минути всім Божої кари. Згадаймо, як предки боролись колись, В боях здобували і волю, і славу; Як річеньки крові за край наш лились, За рідну Вітчизну, Вкраїнську державу.

Ведуча 1: Багатовікова історія українського народу, насамперед літопис життя і смерті народу-великомученика, на долі якого було досить лиха... Майже кожне століття, як свідчать давні джерела, розпочате голодними роками, наслідками епідемій, спустошливими війнами, чужоземними навалами. Людина має пам'ятати, звідки вона родом, де її коріння, глибоко знати історію свого народу, його мову, культуру. Ведучий: І знов, у котрий це вже раз, Зійшлися ми в одній родині, Щоб пом'януть той славний час, Коли в офіру батьківщині Себе принесли кращі з нас.

Ведуча 3: Нема любові понад ту, Що окропила кров'ю Крути, І ту гарячу кров святу Повік Вкраїні не забути.

Ведуча 2: У пам'яті кількох народів зберігається історія про 300 героїв, що загинули, захищаючи свою землю від нападників. У давніх греків це були 300

спартанців при Фермопілах, у грузинів – 300 арагвійців на підступах до Тбілісі, а в українців – 300 козаків під Берестечком та 300 юнаків під Крутами.

Ведуча 1: 29 січня 1918 року назва невеликої станції, що розташована на Чернігівщині уздовж лінії Бахмач – Київ, ознаменувала відлік нового духовного злету нації, який уже протягом майже століття є національним символом для десятків поколінь борців за свободу та незалежність. Вже 25 січня 1918 року на засіданні Української Центральної Ради було прийнято IV Універсал, який проголошував незалежність Української Народної Республіки. Проте більшовицька влада не хотіла так просто віддавати свого „молодшого брата”. Після захоплення Харкова та Полтави більшовики спрямували своє п’ятитисячне військо під проводом Муравйова на Київ. Ведучий: Послухай, як шумлять жита, Де стільки літ буяли січі І смерть дивилася у вічі , І воля марилась свята. Послухай стогін і збуди Порив душі, надії Квіти ; Чиї сини, чиї ми діти, Спитай і сам себе суди.

Ведуча 3: Земля кипіла навкруги Вмирало юне покоління... Послухай, стогне як коріння , Котре зрубали вороги. У боровій доби , Щоб скрипіння не зміліло, Безсмертя дух освятить тіло – І совість стане на диби. Ведучий: Послухай вікові пісні І власну вимости дорогу, І присягни собі і Богу, Що не відступиш у боротьбі. Бо кличуть сурми й солов’ї Для внуків воля – краща доля Одна є мати – Україна, Як син, ти захисти її.

Ведуча 2: Поїзди, проходячи повз цю маленьку станцію, стишують хід, а в день, коли сталася трагедія, тривожно сигналять... Немов будять приспану й присипану порохом забуття за часів СРСР нашу пам’ять про тих, хто поклав голову в цих полях, захищаючи незалежність молодої Української держави. Передчасно зів’ялий цвіт, юні романтики... Звучить пісня Павла Дворського «Балада про Крути».

Ведуча 2: Лише 300 українських юнаків – добровольців виступили на захист Української Народної Республіки і прийняли на засніженому чернігівському полі нерівний бій із майже п’ятитисячною армією більшовиків. Основу українських добровольців складали бійці, створених за ініціативою молодіжного Братства Українських Самостійників Юнацької школи ім. гетьмана Б.Хмельницького та Студентського куреня ім. Українських Січових Стрільців – переважно студенти Київського університету, Київського політехнічного інституту та учнів старших класів київських гімназій. Ведучий: Ще юнаки, ще майже діти, А навкруги і смерть, і кров. «На порох

стерти, перебити!» Іде на Київ Муравйов. Полків його не зупинити, Та рано тішитесь кати : Коли стають до зброї діти, Народ цей – не перемогти.

Ведуча 3: Славних хлопців-добровольців зібралося триста, А дорога, наче доля, – коротка, терниста. Ой ви, Крути, ой ви, Крути, заступіть собою, Бо проллється кров юнача цілою рікою.

Ведуча 1: Не наважуючись зустріти ворога у Бахмачі, де перебувало до 2 тис. по- більшовицькому налаштованих робітників, Аверкій Гончаренко наказав відступити до залізничної станції Крути і зайняти оборону. Туди вони дісталися вже 28 січня 1918 р. Позиції, розташовані за кілька сотень метрів від самої станції, були непогано підготовлені для бою. На правому фланзі вони мали штучну перешкоду – насип залізничної колії, на лівому – студентська сотня в складі вже наявного там загону почала риття окопів і спорудження земляних укріплень. Командувач загону в Бахмачі Аверкій Гончаренко мав у своєму розпорядженні 4 сотні бійців, переважно студентів та юнкерів. Студентський курінь був поділений на чотири взводи по 28-30 чол. Три з них зайняли позиції в окопах, четверта, що складалася з наймолодших та тих, хто не вмів стріляти, перебувала у резерві.

Ведуча 2: 16 (29) січня 1918 року на залізничній станції поблизу селища Крути за 130 кілометрів на північний-схід від Києва розпочався бій, який тривав годин із 5 між 4- тисячною більшовицькою армією Михайла Муравйова та 300-ми київськими студентами, що захищали підступи до Києва. Загін матросів Ремньова потрапив під обстріл захисників Крут. З тилу їх підтримував ще й бронепοїзд і гармата, які здійснювали виїзди у тил наступаючому ворогові та вели їх обстріл. На залізничній платформі також була гармата сотника Лещенка, якою також стримували наступ більшовиків. Втрачаючи вбитих і поранених, більшовики вперто просувалися вперед. Їх гарматна батарея, що до часу стріляла не досить вдало, зосередила вогонь по українських позиціях. Бій тривав більше 5 годин, українці відбили кілька атак, під час яких понесли значні втрати. Приблизно у цей час на допомогу Ремньову почали надходити інші загони Муравйова (зокрема, 1-й Петроградський загін), а з боку Чернігівської колії підійшов ворожий бронепοїзд і почав обстріл обороняючих з тилу. Ведучий: Під Крутами сльози, зітхання тяжке... І як же це сталось, здатний хто на таке? Стало каменем серце отут біля Крут І заповідь божа затоптана в бруд. А заповідь п'ята каже: «Не вбий!» То хто ж породив тебе кате людський? Під Крутами вбивство, під Крутами гнів... І все пам'ятаю через тисячі днів. І пам'яті свічка

горить не згаса І 300 сердець – наша гордість, краса. Під Крутами квіти,
«Реквієм» спів... Пам'ятай, Україно, патріотів синів!

Ведуча 1: Тим часом, за свідченням очевидців, у студентів та юнкерів почали кінчатися набої і скінчилися снаряди для гармати. Наступаючі загони росіян почали обходити позиції обороняючих з лівого флангу — настала небезпека оточення і юнкери зі студентами почали відхід в напрямку Києва. Більшості вдалося відступити на потязі, який їх чекав. Коло станції Бобрик знаходився більший загін під керуванням Симона Петлюри, але отримавши звістку про повстання на заводі Арсенал Петлюра рушив на Київ, оскільки на його думку найбільша небезпека була якраз там. Юнкери відступали під прикриттям насипу, а у студентів спереду і позаду була відкрита місцевість. Командир студентської сотні сотник Омельченко вирішив спочатку багнетною атакою відбити ворога, а вже потім відступати. Атака виявилася невдалою, адже юнакам протистояли професійні вояки. Сотня понесла втрати, загинув і сам Омельченко. Допомога резерву не дала більшовикам оточити та знищити студентів. Забравши вбитих і поранених, українське військо відходило до ешелону. Росіяни, або не хотіли, або, швидше за все, не могли наздогнати основні сили і продовжувати наступ на Київ того ж дня — залізницю заздалегідь розібрали ще в Крутах.

Ведуча 2: Коли близько 17 години зібралися усі українські підрозділи, виявилось, що не вистачає одного взводу студентів, що стояв найближче до станції: у сум'ятті битви в полон потрапив розвідувальний взвод (близько 30 чоловік). Відступаючи у сутінках, студенти втратили орієнтир та вийшли прямо на станцію Крути, вже зайняту червоногвардійцями. Один із більшовицьких командирів Єгор Попов втратив рівновагу, коли дізнався, що втрати склали не менше 300 чоловік. Щоби якось їх компенсувати, він наказав ліквідувати полонених. За свідченнями очевидців з 27 студентів спочатку знущалися, а потім розстріляли. Учень 7-го класу Пипський перед розстрілом перший почав співати «Ще не вмерла Україна» і всі інші студенти підтримали спів. Після розстрілу місцевим жителям деякий час забороняли ховати тіла померлих. Ведучий: Ти впав, товаришу, у ранах Між трупами таких, як сам , Та не останній в могіканах , Борониш ти святий вігвам.

Ведуча 3: Вони ідуть у лавах щільних Вперед, вперед, і не один Упав, як ти, в огнях свавільних Під спів червоних хуртовин. Ведучий: Благослови ж їх льот шалений , Умри з усміхом на устах ; Не поведе більш кат скажений Твоїх братів у кайданах.

Ведуча 3: Коли ж здригнуть міцні їх лави , Коли не схочуть умирати, Покрий тавром ганьби й неслави , Спали пожежею проклять!.. Ведучий: День помирав, як недобитий лебідь, Ніч перейняла невимовний біль. Здригнулись зорі в сполотнілім небі І тихо подали в криваву заметіль. Стогнали Крути і молився вітер, Цілюючи скривавлені сліди: Вас мало, діти, вас так мало, діти, Супроти п'яної московської орди. В пекучий сніг... Навзнак. Не на коліна. Заплакав місяць в зоряну блакить. Всі – як один... Кріпися Україно, Хоч їхня смерть вовік не відболить.

Ведуча 1: Існувало багато версій, чому сталися трагічні події під Крутами. У загибелі студентів звинувачували керівництво українських збройних сил, яке кинуло їх напризволяще перед загрозою сильного і небезпечного ворога. Останні розвідки доводять, що командування армії УНР розуміло стратегічну важливість оборони бахмацького напрямку. Туди передбачалося відправити частину Гайдамацького кошу Слобідської України на чолі з Симоном Петлюрою, але ці плани зазнали краху через січневі події у Києві.

Ведуча 2: Трагічна загибель студентського куреня під Крутами стала символом патріотизму і жертвності у боротьбі за незалежну Україну. Вже в березні 1918 року, після підписання більшовиками Брестської мирної угоди і з поверненням уряду УНР до Києва, за рішенням Центральної Ради від 19 березня 1918 року було вирішено урочисто перепоховати полеглих студентів на Аскольдовій могилі у Києві. Тіла 27 вояків-студентів було перевезено до Києва, де відбулася громадська жалоба і поховання. На церемонії виступив Михайло Грушевський, який назвав цей вчинок київської молоді героїчним. Протягом десятиліть існували різні суперечливі трактування перебігу подій і кількості загиблих — від декількох до декількох сотень. Наприклад Павло Тичина присвятив свій вірш «Пам'яті тридцяти»:

Ведучий: На Аскольдовій могилі Поховали їх – Тридцять мучнів-українців, Славних молодих... На Аскольдовій могилі Український цвіт! – По кривавій по дорозі Нам іти у світ. На кого посміла знятись Зрадницька рука? Квітне сонце, – грає вітер І Дніпро-ріка... На кого завзявся воїн? Боже, покарай! Понад все вони любили Свій коханий край. Вмерли в Новім Заповіті З славою святих. На Аскольдовій Могилі Поховали їх. Павло Тичина, 1918 рік Перегляд фільму «Невідома Україна», фільм 91 «Лист без конверта».

Ведуча 1: Подвиг українських юнаків під Крутами, що своєю кров'ю окропили святу землю в боротьбі за волю України, навічно залишиться в історії як символ національної честі. Ведучий : Вони – студенти, курсанти,

школярі – виявилися у своєму патріотизмові вище за класові інтереси і, коли постала потреба, без вагань віддали молоде життя в ім'я волі свого народу. Ведуча1: В масштабах всесвітньої історії ця битва зовсім невеличка. Вона не є зразком військового мистецтва. Просто це – символ нескореного духу нашої нації.

Ведуча2: Нехай пам'ять про наших героїв, що загинули під Крутами, буде вічною. І нехай їхня смерть буде для нас прикладом, як треба любити свою Батьківщину. Ведучий: Народе мій, для всіх завжди відкритий, Не вір, що воля з'явиться сама, Не дай себе підступно обдурити, Мовляв, дороги іншої нема. Як знову йти до старшого нам брата Просить своє... й на весь світ працювати, Не дай себе до нитки обідрати, Зумів же двічі пута розірвати.

Ведуча 3: Не вір невтомним брехунам пихатим. На жаль, такі синочки в тебе є, Що все на світі ладні обібрати, Купити, презрадити, продати, Священну волю навіть розіп'яти, Покривдить рідну матір, осміяти, щоб тільки крісло втримати своє. Народе мій, великий, український, Як буде в тебе воленька свята, То буде й коровай, і мед по вінця, Не зразу, та на вічній літа.

Бібліотекар: Крути ввійшли в історію України як символ національної честі. Ті, хто загинув у битві під Кругами назавжди залишаться в нашій пам'яті. Вони полягли, щоб ми сьогодні жили у вільній і незалежній Українській державі.